

Göç Sonrası Uyum Süreci Kapsamında Bir Çocuk Dergisi: Muyu¹

Hayrullah KAHYA²

Münevver EROĞLU³

ÖZ

Göç sonrası uyum süreci konusu dikkate değerdir. Çünkü göç sonrası uyum süreci hem göçmenleri hem de yerli halkı çok yakından ilgilendirmektedir. Göç sonrası uyum sürecinde yerli halk ile göçmenlerin bir arada yaşamak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu sürecin iyi yönetilmesi hem yerli halk hem de göçmenler açısından çok önemlidir. Göç hareketinde en dezavantajlı gruplarından birisi de çocuklardır. İnsan hayatındaki en önemli çağ olan çocukluk çağında göç sonrası uyum sürecinin etkileri geleceğe yönelik olduğundan üzerinde daha bir itinayla durulması gereklidir. Göç sonrası uyum sürecinin yönetilmesinde yerli halka, kamu otoritelerine ve göçmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Türkiye gibi son yıllarda -Suriye başta olmak üzere- çok sayıda ve kitlesel bir şekilde göç hareketlerine maruz kalmış ülkelerde bu sürecin yönetimini daha da önemli hâle gelmiştir. Göç sonrası uyum sürecinde çocuklara yönelik faaliyetler bu sürecin başarıyla atlatılmasında faydalı olabilecektir. Bu faaliyetlerin en önemlilerinden birisi de çocuk dergileri hazırlamaktır. Türkiye’de çocuklara yönelik çok sayıda çocuk dergisi olmasına rağmen göç sonrası uyum süreci bağlamında çocuklara yönelik yayınların çok az olduğu görülmektedir. Bu çalışmada çocuklara yönelik göç sonrası uyum süreci bağlamındaki faaliyetlerden biri olarak T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından çıkarılan *Muyu* adlı çocuk dergisi ele alınacaktır. *Muyu* Türkiye’deki Türk ve yabancı çocukların uyum

¹ Bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 5021 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü. İstanbul/Türkiye
E-posta: hayrullahkahya@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1192-6453

³ Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü. İstanbul/Türkiye
E-posta: munevvereroglu01@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0675-8683.
DOI: 10.32704/erdem.2023.84.051
Makale Gönderim Tarihi: 03.03.2022 *Makale Kabul Tarihi: 08.06.2023 (Araştırma Makalesi)

sürecini kolaylaştırmak, birlikte eğlenmelerini ve kültür alışverişlerini sağlamak amacıyla çıkarılmış bir çocuk dergisidir. Bu çalışmada *Muyu* dergisinin içerik bakımından genel değerlendirmesi yapılmış, derginin göç sonrası uyum sürecine katkısı incelenmiştir. Araştırma tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırma nesnesi *Muyu*'nun birinci (2020) ve ikinci (2021) sayılarıdır. Araştırma verileri *Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu* ile *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu* aracılığıyla toplanmıştır. *Muyu*'nun Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu'ndaki ölçütlerin %70 (n=14)'ini karşıladığı, %30 (n=6)'sini ise kısmen karşılandığı; *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu*'ndaki ölçütlerden %37,5 (n=3)'ini karşıladığı, %12,5 (n=1)'ini kısmen karşıladığı, %50 (n=3)'sini ise hiç karşılamadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın temel önerisi, inceleme esnasında tespit edilen eksikliklerin gelecek sayılarda giderilmesi olacaktır. Bunun yanında derginin yerli ve göçmen çocukları ile birlikte okunması, akran paylaşımı ve uyumun geliştirilmesi açısından çok yönlü katkılar sağlayacaktır. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının da göçmen çocuklara yönelik süreli yayınlar çıkarmasının faydalı ve gerekli olacağı ileri sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Muyu*, Çocuk Dergisi, göç, göçmen, göç sonrası uyum süreci

A Child's Journal in the Scope of the Integration of Migration Policy: Muyu

ABSTRACT

The issue of the integration of migration policy is particularly noteworthy. Because it concerns both immigrants and local people very closely. In this policy, the necessity of living together with the local people and immigrants emerges. Good management of this process is very important for both local people and immigrants. One of the most disadvantaged groups in the migration movement is children. Since the effects of the post-migration adaptation process in childhood, which is the most important age in human life, are future-oriented, it should be emphasized more carefully. In the management of integration of migration policy, certain responsibilities are imposed on local people, public authorities and immigrants. The management of this process has become even more important in countries such as Turkey, which have been exposed to large numbers and massive migration movements in recent years, especially in Syria. Activities for children in the integration of migration policy may be beneficial in overcoming this process successfully. One of the most important of these activities is to prepare children's magazines. Although there are many children's magazines for children in Turkey, it is seen that there are not many publications for children in the context of the this process. In this study, as one of the activities in the context of it for children, The children's magazine titled *Muyu*, published by the Department of Integration and Communication of the Ministry of Interior of Turkey, General Directorate of Migration Management, will be discussed. *Muyu* is a children's magazine published by an official institution in order to facilitate the adaptation process of Turkish and foreign children in Turkey, to have fun and cultural exchange together. In this study, first of all, the general evaluation of *Muyu* magazine in terms of content was made, and then the contribution of the magazine to the integration of migration policy was examined. The research was designed with scanning model. The research object is the first (2020) and second (2021) numbers of *Muyu*. Research data were collected through the *Child Journal General Evaluation Form* and the *Child Journal Evaluation Form on Practices Facilitating Post-Migration*. It has been detected that it met 70% (n=14) of the criteria in *Muyu's Children's Journal General Evaluation Form* and partially met 30% (n=6); It met 37.5% (n=3) of the criteria in the *Child Journal Evaluation Form on Practices Facilitating Post-Migration*, 12.5% (n=1) partly met, 50% (n=3) did not meet at all. The main proposal of this study will be to develop the issues that are partially or not

included in the forms used for data collection. In addition, reading the magazine together with local and immigrant children will provide multi-faceted contributions in terms of peer sharing and development of harmony. It was also suggested that it would be useful and necessary for non-governmental organizations to publish periodicals for migrant children.

Keywords: *Muyu*, Children's Magazine, immigration, immigrant, integration of migration policy.

Giriş

Göç, geçmişten bugüne Türkiye ve dünyada daima gözlenen bir olgu olarak varlığını sürdürüegelmiştir. Sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik vb. yönlerden bireyleri ve toplumları doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyen göçler, yerli ve göçmen toplulukların uyum sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Göç, özellikle en çok etkiye maruz kalabilen çocukları birçok bakımdan etkilemektedir (Aydın, Şahin ve Akay 2017: 12). Bu etkiler eğitim, sağlık, beslenme ve psikolojik alanlarda daha çoktur. Göçmen çocukların “kayıp nesil” olmalarının önüne geçilmesi, yerli ve göçmen unsurlar arasında uyumun sağlanabilmesi, huzur ve güven ortamının tesis edilmesi gibi hususlar bu yüzden önem kazanmaktadır. Bu sorunlarla baş edebilmek için bireylerin birlikte yaşama kabiliyetlerinin geliştirilmesi zorunludur. Bu kabiliyetlerden birisi de farklı kültürlerle duyarlı olabilmektir (Yıldırım ve Aykaç 2020: 5). Bu duyarlılığın sağlanabilmesi için medya, eğitim, sağlık, ekonomi gibi çeşitli alanlarda çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda göç-çocuk edebiyatı ilişkisi, özellikle Türkiye gibi yoğun göç alan ülkelerde daha da önemlidir.⁴ Bu öneme binaen Türkiye’de -edebiyatın, doğası gereği içinde bulunduğu toplumun koşullarından etkilenen ve aynı zamanda toplumu da etkileyen bir sanat olması hasebiyle- son yıllarda çocuk edebiyatında göçmenlere yönelik eserlerin sayısında artış yaşanmaktadır ancak bu sayı henüz yeterli seviyede değildir.

Çocuk edebiyatında görülen göç teması; farklı kültürlerle saygıyı, eşit davranmayı, güvenmeyi ve onlarla paylaşmayı ve dayanışmayı teşvik eden bir bakış açısıyla ele alınmalıdır (Bulut 2018: 389). Göç konusunun ele alınabileceği en müsait sahalardan biri de dergi faaliyetleridir. Çünkü ilköğretim düzeyindeki çocukların okuma materyallerinin birçoğuna çocuk dergilerinde yer verilmektedir (Balcı 2003: 320).

Alan yazında çocuk edebiyatı kapsamında pek çok süreli veya süresiz yayın bulunmaktadır. Son yıllarda Türkiye’ye yönelik göç hareketlerinde artış olması, özellikle Suriyeli göçmen çocukların Türkiye’de eğitim hayatlarına devam etmesi; çocuk edebiyatı/dergileri alanında bu konuya

⁴ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmenler hariç Türkiye’deki toplam yabancı sayısı yaklaşık 1 milyon 800 bindir. Türkiye’de 27 Ocak 2022 tarihi itibarıyla toplam 3 milyon 736 bin 91 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Bunların 299.699’u erkek, 278.979 kız olmak üzere toplam 575.674’ü 5-9 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=CjwKCAiAsNKQBhAPEiwAB-I5zbNg1Juf5V0a-zbkhbQpR5e-PGnqO0to36-mqLg64qHed8joa7EIxoCbzMQAvD_BwE

değnilmesini sağlamış olsa da göçmen çocukları hedef kitle olarak belirleyen yayınlara bakıldığında, bu alandaki çalışmaların henüz çok yetersiz olduğu gözlenmektedir.

Türkiye’de 1869 yılında yayımlanmaya başlayan *Mümeyyiz*’den itibaren çok sayıda çocuk dergisi çıkarılmıştır. Bu çocuk dergileri üzerinde çok sayıda araştırma da yapılmış ve hâlen de yapılmaktadır. Ancak literatür taramasında sadece çocukların göç sonrası uyum sürecine odaklanan bir çocuk dergisine rastlanmamıştır. Bu eksikliğin muhtemel bir sebebi, daha önce böyle bir ihtiyacın ciddi bir şekilde kendini hissettirmemiş olmasıdır. Çünkü Türkiye uzun süredir ani ve kitlesel bir şekilde bu kadar göç almamıştır. Ayrıca bu süreçte yoğun olarak Suriye’deki iç karışıklıktan dolayı gelen göçmenlerin çoğunun farklı bir milletten -Arap- olmaları, göçmen ve yerli halk arasında uyum sürecine odaklanılmasını zorunlu kılmıştır.

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordineli şekilde birçok çalışma yürütmektedir (Tozduman Yaralı 2021: 31). Bu çalışmalarda Türkiye’de daha kalabalık oldukları için Suriyeli çocuklara yönelik hizmetlere öncelik verilmektedir (Dilli 2020: 292). Bu hizmetlerden biri de T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından çıkarılan *Muyu* adlı çocuk dergisinin yayın hayatına başlamasıdır. “Uyum” kelimesinin tersten yazımıyla oluşturulmuş *Muyu*, Türkiye’deki Türk ve yabancı çocukların uyum sürecini kolaylaştırmak, birlikte eğlenmelerini ve kültür alışverişlerini sağlamak amacıyla resmî bir kurum tarafından çıkarılmış ilk çocuk dergisidir. Bu nedenle bu çalışmada inceleme konusu olarak ele alınmaktadır. *Muyu* çocuk dergisi, çevrim içi bir yayın olması nedeniyle basılı yayınlardan daha etkin, daha ulaşılabilir bir biçimde okuyucularına ulaşabilmektedir.

Muyu dışında göçmen çocuklarının göç sonrası uyum sürecini ele alan çalışmalardan birisi “Suriyeli Çocuklar ve Yabancılara Yönelik Okul İçi İletişim”⁵ başlıklı yayındır. PICTES projesi kapsamında hazırlanıp pictes.meb.gov.tr adresi üzerinden erişime açılan bu yayın göçmen çocuklarla iletişim konusunda bilgiler içermektedir. Ancak bu yayının hedef kitlesi çocuklar değil, yetişkinlerdir. Bu yönüyle *Muyu* dergisinden farklıdır.

Bu konuda başka bir çalışma da yoksulluk ve göç kaynaklı sorunlarla mücadele etmek amacıyla kurulmuş olan Tarlabası Toplum Merkezi tarafından

⁵ https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02173555_Revised_Antalya_Suriyeli_Yocuklara_yYnelik_okul_iYi_iletiYim_2.pdf

çıkartılan *Parlayan Çocuklar* dergisinin 2018 tarihli sayısındır. Her sayısında farklı bir tema ile okuyucularının karşısına çıkan *Parlayan Çocuklar* dergisi 2018 tarihli sayısını⁶ göçmen çocuklar ile iletişim sorunlarına ayrılmıştır. Bu sayı “Al Farah ile birlikte” alt başlığıyla yayımlanmıştır. 32 sayfadan oluşmaktadır. Dergide yer alan “Birlikte oyun oynayalım mı?”, “Benim bir ismim var, adım Suriyeli değil” gibi yazılar; göçmen çocukları ayırıştırıcı anlayışa tepki niteliğindedir. Bunun dışında dergide röportajlar, Türk ve göçmen çocukları kaynaştıran etkinlikler bulunmaktadır. Geleneksel mendil kapma yarışmalarının nasıl yapıldığının açıklanmasıyla çocukların oyun becerilerine hitap edilmiştir. Dergide, çocukların geleceğe yönelik sorulara cevap verecekleri ve hayallerini aktarabilecekleri bir alan da oluşturulmuştur. “Benim bir ismim var, adım Suriyeli değil”, “Korkular” başlıklı alanlarda, çocukların duyuşsal beklentilerine ve ihtiyaçlarına dikkat çekilmiştir. Tüm bunlar 20 Kasım Çocuk Hakları Günü ile de ilişkilendirilmiştir. Derginin 2018 sayısı toplum merkezinin atölye çalışmalarının tanıtımını ve bilmecelelerini de içermektedir. Bu özellikleri bakımından derginin bu sayısı ile *Mıyü* çocuk dergisinin göçmen çocuklara yönelik göç sonrası uyum sürecine katkısı açısından büyük benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Ancak bu yayın bir derginin sadece bir sayısının bu konuya ayrılmasıyla oluşturulmuştur. *Mıyü* çocuk dergisinin ise tüm sayıları aynı temayı değişik açılardan incelemek amacıyla çıkarıldığı/çıkartılacağı için bu yayından önemli bir farkı vardır.

Bu araştırmada *Mıyü* çocuk dergisi içeriği ve göç sonrası uyum sürecine katkısı bakımından ele alınacaktır. Dergi, sosyal medya hesapları, okuma kitapları ve dinleme materyalleri ile sistemli bir şekilde göçmen çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine hitap eden ilk yayınlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Araştırmanın, bu yönüyle alana bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. *Mıyü* çocuk dergisi içerik bakımından çocuk dergilerinde bulunması gereken genel nitelikleri hangi oranda taşımaktadır?
2. *Mıyü* çocuk dergisinin çocukların göç sonrası uyum sürecine katkısı ne düzeydedir?

Araştırma soruları ile ilgili yöntem ve bulgulara geçmeden önce konuyla ilgili olan çocuk dergileri ve uyum süreci üzerinde kısa bilgi vermek uygun olacaktır.

⁶ <https://www.tarlabasi.org/docs/parlayan-cocuklar/parlayan-cocuklar-birlikte-oyunaylim-mi-mart-2018.pdf>

Çocuk Dergileri ve Önemi

Modern psikolojiye göre çocukluk çağı, insanın bireysel hayatındaki en önemli dönemdir. Çünkü bu dönem bireyden topluma ve millet olma bilincine erişmedeki en mühim safhaların başında gelmektedir. Ayrıca insanlığın ortak geleceğini belirlemesi yönüyle ayrı bir ehemmiyete sahiptir (Gürel 2014: 281). İnsan ve insanlık hayatında bu kadar belirleyici bir role sahip olan çocukluk döneminde, göçmen durumuna düşen çocuklar; pek çok sorunla yüz yüze kalabilmektedir. Göçmen çocukların bu sorunları evrensel çocuk hakları esas alınarak önleyici, sorun çözücü, kültürel farklılıklara duyarlı ve birleştirici bir bakış açısıyla çözüme kavuşturulmalıdır (Gencer 2017: 849). Çünkü göçmen ve yerli halk arasındaki uyum sürecinde en dezavantajlı gruplardan biri çocuklardır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin en mühim işlevlerinden biri de çocuklardaki duyarlılığı ortaya çıkarıp geliştirmektir. Böylece çocukların duyarlı bireyler olarak sosyal hayata katılmaları sağlanır (Aslan 2019: 24). Bu eserlerde çocuklara, yaşanan olumsuz süreçleri, anlayabilecekleri bir şekilde anlatabilmek, çıkarım yapabilmelerine imkân sağlayan örtük iletilerle onların kültürel farklılıklara anlayış ve saygı göstermelerini sağlamak mümkündür (Melanlıoğlu 2020: 166). Bu eserler arasında çocuk dergileri birçok açıdan daha etkili bir vasıta. Bu yüzden modern çağda çocuk dergilerine ayrı bir önem verilmiştir. Özellikle 19. yüzyılın başı itibarıyla bu alanda modern anlamda çocuklara yönelik süreli yayınların toplum hayatında mühim bir yer işgal ettiği görülmektedir. Türk toplumunda da 1869 tarihli *Mümeyyiz* adlı ilk çocuk dergisinden başlayarak günümüze kadar birçok çocuk dergisinin yayımlandığı görülmektedir. Bu çalışmanın inceleme nesnesini oluşturan *Muyu* adlı çocuk dergisinin Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı eliyle çıkarılmaya başlanması bu anlayışın bir devamı olarak değerlendirilebilir.

Uyum Süreci

Göç olayı ile birlikte hem göçmenler hem de ev sahibi toplumlar açısından giderek daha da önem kazanan *uyum* kavramı, entegrasyon ve bütünleşme gibi terimlerle de ifade edilmektedir. Ancak bu kavramın içerdiği anlam, ev sahibi toplumlar ile göçmenlerin beklenti veya taleplerine göre zamandan zamana, toplumdaki topluma veya araştırmacıdan araştırmacıya değişiklik gösterebilmektedir. Başka bir deyişle bu terimlerin karşıladığı anlam hakkında literatürde görüş birliği bulunmamaktadır (Çağlar ve Onay 2015: 35). Bunun bir sebebi toplumsal paradigmlar ve buna dayalı olarak araştırmacılar arası anlayış farklılıkları, bir diğer sebebi ise bu terimlerin tercümesindeki

zorluklardır. Güncel Türkçe Sözlük uyum terimine “toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon” anlamlarını vermiş, entegrasyon terimine “bütünleşme, uyum”; bütünleşme terimine ise “bütünleşmek işi, entegrasyon” karşılığını uygun görmüştür. Dolayısıyla bu terimlerin Türkçede yaklaşık olarak aynı anlamlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada *uyum* kavramı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNHCR) tarafından yapılan *entegrasyon* tanımı ile içerik bakımından eş değer olarak kullanılmıştır. Buna göre entegrasyon (uyum) göçmenlerin kendi kimliklerini koruyarak ev sahibi topluma uyumlarını, ev sahibi toplumların da göçmenleri kabul edip onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmalarını ifade eder. Çift taraflı çabayı gerektiren bu süreçte göçmenlerin “uyum (adaptation)”, ev sahiplerinin de “hoş karşılama (welcome)” yaklaşımı içerisinde bulunmaları beklenmektedir. Böylece entegrasyon (uyum) istihdam, işgücü, teknoloji, girişimcilik vb. sayesinde ekonominin güçlendirilmesine katkı sağlarken; sosyal dayanışmaya, kimlik, dil, din ve kültürlerin korunması gibi alanlara da birlikte katkı sağlayan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca uyum, göçmenlerin gittikleri bölgelerde yoksulluk, dışlanma (exclusion), aşırılık (marjinallik) gibi olumsuz durumlardan daha az etkilenmelerini sağlayabildiğinden oldukça önemlidir. Entegrasyon ile uyum sağlamış bir göçmen, bulunduğu toplumun üyesi olarak avantajlardan faydalanabilir, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirerek içinde yaşadığı toplumun gelişmesine katkıda bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında uyumun genellikle tek yönlü olarak göçmenleri ilgilendirmedığı, aksine daha ziyade göç alan kalkınmış ülkeler bakımından çok daha önemli olduğu ileri sürülebilir (Çağlar ve Onay 2015: 55-57, 75-76).

Sonuç olarak göçmen ve ev sahibi toplumların birbirleriyle uyumlu olmayı başarabilmeleri her iki grup için de daha avantajlıdır. Buna rağmen gerçek dünyada birbirlerine karşı uyguladıkları uyum stratejilerine⁷ bağlı olarak gruplar arasında uyumlu, sorunlu ve çatışmalı olarak adlandırılacak farklı ilişki sonuçları karşılabilmektedir. Bu sonuçların etkisiyle her iki grup arasındaki uyumsuzluk, çatışma ve gerilimler yaşanabilmektedir. Çünkü

⁷ Göçmenler ve ev sahibi toplumların birbirlerine karşı uyum sürecindeki yaklaşımları literatürde kültürleşme stratejileri olarak adlandırılmaktadır. Göçmenler açısından *bütünleşme*, *asimilasyon*, *ayrılma* ve *marjinalleşme* şeklinde görülen bu stratejiler ev sahibi toplumlarda *çokkültürlülük*, *eritme potası*, *ayırma* ve *dışlama* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın kapsamını daha fazla genişletmemek için bu konuda daha fazla bilgi verilmeyecektir. Daha fazla bilgi için bk. Şeker (2015: 15).

literatürde *kültürleşme* adı verilen bu süreçte kişilerde fiziksel, biyolojik, sosyal, ekonomik, psikolojik, davranışsal ve kültürel değişimlerin olması kaçınılmazdır. Bu süreci tanımlayabilmek için tek boyutlu (göçmenlerin yerel kültüründen ev sahiplerinin baskın kültürüne doğru) veya çift boyutlu (göçmen ve ev sahiplerinin kültürleri arasında karşılıklı) modellerden oluşan farklı kuramlar ortaya atılmıştır. *Stres ve stresle başa çıkma* ile *kültürel öğrenme* olarak adlandırılan bu kuramlar farklı araştırmacılar tarafından kullanılmış, göçmenlerin uyumu *psikolojik uyum* ve *sosyokültürel uyum* olmak üzere iki boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Bazı araştırmacılar ekonomik yönü de dahil ederek bu değerlendirmeyi genişletmiştir. Göçmenlerin stresle başa çıkabilmelerini ifade eden *psikolojik uyum* uyumun duygusal yönünü ifade etmektedir. Kültürel öğrenme kuramına dayanan *sosyokültürel uyum* uyumun davranışsal yönünü açıklamaktadır. *Ekonomik uyum* ise göçmenlerin yeni dahil oldukları toplumlarda tatmin edici iş imkânlarına sahip olmalarını ifade etmektedir (Şeker 2015).

Öte yandan Crisp (2004: 1-2) göçmenlerin uyum sürecinin kalıcı olabilmesi için birbiriyle ilişkili üç boyutun etkili olduğunu ileri sürer: *hukuki süreç*, *ekonomik süreç* ve *kültürel-sosyal süreç*. *Hukuki süreç*, göçmenin ev sahibi toplumlarla aynı hukuki haklara sahip olmasını ifade etmektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre bunlar iş arama, gelir getirici faaliyetlerde bulunma, üzerinde tasarruf edebileceği mülk sahibi olma, hareket özgürlüğünden yararlanma, eğitim gibi kamusal hizmetlere erişme hakkını içermektedir. *Ekonomik süreç* hukuki süreçteki kazanımlara ek olarak, göçmenlerin sürdürülebilir geçim kaynaklarına sahip olması, devlet yardımına veya insani yardıma giderek daha az bağımlı hâle gelmesi ve böylece kendi ayakları üzerinde durabilecek özgüven düzeyine ulaşabilmesi sürecidir. Bu sürecin başarılı olabilmesi için göçmenlerin ekonomik yaşam düzeylerinin ev sahibi toplumun en fakir üyelerinden daha düşük olmaması beklenmektedir. *Kültürel ve sosyal süreç* ise göçmenlerin ev sahibi toplumların arasında veya yanında herhangi bir sistematik ayrımcılık, sömürü veya gözdağı korkusu olmadan güvenli bir şekilde sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunarak yaşayabilmesi anlamına gelir. Bu yönüyle bu süreç, hem göçmenleri hem de ev sahibi toplumları ilgilendirmektedir. Sonuç olarak göçmenlerin uyum sürecini başarıyla tamamlamaları onların ev sahibi toplumun üyelerinden ayırt edilemez hâle gelmeleri (asimile olmaları) anlamına gelmemelidir. Çünkü -asimilasyon kavramı her ne kadar 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde bulunsa da- uluslararası toplum göçmenlerin kendi kültürlerini tamamen terk etmelerinin beklenmesi fikrini reddetmektedir.

Esser (2004: 1129-1130; 2006: 7), uyum (entegrasyon) sorununun *sosyal uyum* ve *sistem uyumu* olmak üzere birbiriyle ilişkili ama birbirinden farklı iki yönü etkilediğini belirtir. Ona göre *sosyal uyum*, göçmenlerin mevcut bir sosyal sisteme herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan dahil edilip edilmemesini; bütün bir sosyal sisteme uyum ile ilgili olan *sistem uyumu* ise bir toplumun farklı gruplarının (örneğin azınlıklar) uyumunu belirtir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma tekli tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tekli tarama modelinde olay, madde, birey, grup, kurum, konu, belge gibi araştırma konularına ait değişkenlerin tek tek betimlenmesi amaçlanır. Bu desende var olan olay, birey ya da nesne değiştirilmeden, olduğu hâliyle betimlenir (Karasar 2020: 109-111).

Araştırma Analiz Birimi

Bu araştırmanın nesnesini, ilkökul seviyesine hitap eden *Muyu* çocuk dergisinin ilk iki sayısı oluşturmaktadır. *Muyu*, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından senelik olarak yayımlanmaktadır. Derginin ilk sayısı 2020,⁸ ikinci sayısı 2021⁹ yılında yayımlanmıştır. Derginin iki sayısının kapak temaları farklıdır.

Görsel 1

Muyu 1. Sayı Kapağı

Görsel 2

Muyu 2. Sayı Kapağı

⁸ bk. https://www.uyumcocuk.gov.tr/tr/book-read/detail/4220#your_book_name/1

⁹ bk. https://www.uyumcocuk.gov.tr/tr/book-read/detail/5230#your_book_name/1

Görsel 1 ve 2’de de görüldüğü gibi ilk sayı “İlk sayımız çok heyecanlıyız” başlığı ve bu başlıkla ilişkilendirilen görsellerle sunulurken ikinci sayı “Siyahla Sarı Alemin Kralı” başlığı ve bu başlığı sembolleştiren arı sembolüyle sunulmuştur. İkinci sayının kapak sayfasında ilk sayıdan farklı olarak derginin içeriğine dair bilgi veren “Göçmen Kuşlar Neden V Şeklinde Uçar”, “Mendil Kapmaca”, “Cahit Arf” ve “Yemek Evi” başlıkları baloncuk simgeleri ile yer almaktadır. İlk sayı 28, ikinci sayı 52 sayfadır. İkinci sayıda sayfa sayısının çoğalmasa, derginin içeriğinin Arapça olarak derginin son sayfalarında yeniden verilmesinden kaynaklanmaktadır. İlk sayının giriş sayfasında derginin tanıtımı “Geleceğimizin teminatı siz kıymetli evlatlarımıza, hiç kimseyi kimseden ayırt etmeden birlikte yaşamayı ve öğrenmeyi anlatabilmek, keyifli vakit geçirmenize katkıda bulunabilmek ve eğlenirken öğrenmenizi sağlayabilmek bizim için çok önemli” cümlesiyle yapılmıştır.

62

Görsel 3

Muyu 1. Sayı İçindekiler

Görsel 4

Muyu 2. Sayı İçindekiler

Görsel 3 ve 4’te de görüldüğü gibi dergide Geleneksel Türk çocuk oyunlarına, eğlence unsurlarına, ansiklopedik bilgilere, hayvanlar âlemine, Türk bilim adamlarının hayatına, çeşitli etkinliklere ve okuyucu mektuplarına yer verilmiştir. Dergiye www.uyumcocuk.gov.tr sitesi üzerinden çevrim içi ortamda PDF olarak ulaşmak erişmek mümkündür. Sitede derginin yanı sıra okuma ve dinleme materyalleri de ilgililere sunulmaktadır. *Muyu*, adını derginin ana karakteri *Muyu*’dan almaktadır. Derginin sosyal medya hesaplarında derginin ana karakteri olan *Muyu*, hedef kitlede yer alan çocuklara “Türk ve göçmen çocuklar arasında köprü görevi gören sevgi,

hoşgörü ve uyum karakteri” sloganı ile sunulmaktadır.¹⁰

Derginin araştırma nesnesi olarak seçilmesinde derginin göç nedeniyle çeşitli uyum sorunlarıyla karşılaşabilecek ilkokul seviyesindeki çocuklara hitap etmesi etkili olmuştur.

Veri Toplama ve Veri Analiz Süreci

Bu çalışmanın verileri iki ayrı form aracılığıyla toplanmıştır: *Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu* ve *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumunu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu*. *Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu* Aytan ve Çalıcı tarafından hazırlanmış bir formdur (Aytan ve Çalıcı 2020: 257-258). Bu formun kullanımı için yazarlardan yazılı onay alınmıştır. Alan yazın taranarak oluşturulmuş bu form yirmi alt maddeden oluşmaktadır. Formdaki maddeler çocuk dergilerinin içerik bakımından değerlendirilmesine yöneliktir.

Araştırmada kullanılan ikinci form olan *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumunu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu* ise araştırmacılar tarafından literatürdeki veriler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu formun oluşturulması esnasında göç sonrası uyum süreci ile ilgili literatür taranmış, buna göre bir madde havuzu oluşturulmuş ve daha sonra uzman görüşüne başvurularak forma son şekli verilmiştir. Form sekiz alt maddeden meydana gelmektedir. Formdaki maddeler çocuk dergilerinin göç sonrası uyum sürecine katkıları bakımından değerlendirilmesine yöneliktir. Formlar aracılığıyla toplanan veriler, Microsoft Excel 2013 programı aracılığıyla yüzdelik oranlara çevirilerek analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla formlar araştırmacılar tarafından önce ayrı ayrı doldurulmuş, sonra doldurulan formlar karşılaştırılarak farklılıklar üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Daha sonra uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü dikkate alınarak verilere son şekli verilmiştir. Ulaşılan veriler aşağıda tablolar hâlinde sunulmuştur.

¹⁰ Derginin basılı ya da dijital ortamda kaç kişiye ulaştığı veya ulaştırıldığı, herhangi bir eğitim kurumunda okutulup okutulmadığı, etkisi vb. konular hakkında dergi sitesinde herhangi bir bilgi verilmemiştir. Göç İdaresi’ne daha fazla bilgi almaya yönelik e-posta ile yapılan yazışmalara da ne yazık ki herhangi bir dönüş alınamamıştır. O yüzden bu çalışmada derginin içeri dışında daha fazla bilgi verilememiştir.

Bulgular

Aşağıda önce *Muyu* çocuk dergisinin içerik bakımından genel değerlendirmesi, ardında da göç sonrası uyum süreci bakımından değerlendirmesi yapılmıştır.

Muyu Çocuk Dergisinin İçerik Bakımdan Genel Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinde bulunması gereken nitelikler konusunda araştırmacıların az çok farklı değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Örneğin Kaya'ya (2021: 137-138) göre genel olarak çocuk edebiyatı ürünlerinin

- çocuğun eğitim sürecine katkı sağlayıcı,
- çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun,
- çocuğa olumsuz duygu ve düşünceler yerine olumlu duygu ve düşünceler aşılayıcı,
- çocuğun estetik duyarlılığına, kişiliğinin, temel dil becerilerinin, bilgi düzeyinin yanı sıra duygu ve hayal dünyasının, sanat ve düşünce sürecinin gelişimine katkı sağlayıcı,
- bilimsel veriler ile temel etik kurallara uygun,
- millî ve evrensel değerlere yer verici,
- çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun konuları kavramsal gelişimine katkı sağlayan sade bir dil ile ifade edici,
- hayatı sorgulayıcı ve toplumsal duyarlılığını artırıcı,
- şiddet içeren eylemlerden kaçınmalarını sağlayıcı,
- ilgi çekici, eğlendirici, düşündürücü ve öğretici konulara yer verici,
- insan onuruyla bağdaşmayacak, insanı küçük düşürücü tavrırlardan uzak bir yaklaşımla insanı her hâliyle tanımaya katkı sağlayıcı,
- öğüt vericilikten uzak,
- millî kültür değerlerine uygun,
- politik söylemlerden arındırılmış

nitelikte olması gerekir.

Bu çalışmada bu ilkelere ve literatürdeki çalışmalara uygun olarak Aytan ve Çalıcı (2020) tarafından oluşturulan form kullanılmıştır. Form aracılığıyla ulaşılan bulgular aşağıda tablo hâlinde gösterilmiştir.

Değerlendirme Ölçütleri	Değerlendirme		
	Evete	Kısmen	Hayır
1. Çocuğun güncel konuları öğrenebileceği içerikler vardır.	✓		
2. Çocuğun farklı alanlarla ilgili bilgi edinebileceği içerikler vardır.	✓		
3. İçerikler çocuğun gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygundur.	✓		
4. İçerikler çocuğun yaratıcılığını geliştirmeye katkı sağlar.	✓		
5. İçerik çocukta okuma ve öğrenme isteği uyandırmaktadır.	✓		
6. Yazılar yalın ve anlaşılırdır.		✓	
7. Fotoğrafçılık, tiyatro, resim, keşif ve icatlar, çiçek yetiştirme gibi farklı ilgi alanlarına yönelik içerikler vardır.	✓		
8. Kültürel unsurlara, ulusal ve evrensel değerlere yer verilmiştir.	✓		
9. İçerikler çocuğa duyarlılık kazandıracak niteliktedir.	✓		
10. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.		✓	
11. Bilmece, bulmaca, karikatür, kesme-yapıştırma, şekil-maket oluşturma, boyama gibi eğlendirici etkinliklere yer verilmiştir.		✓	
12. Günlük yaşam becerilerini geliştirici yazı ve etkinliklere yer verilmiştir.		✓	
13. Dergide çocukların duygu ve düşüncelerini açıklayabilecekleri ve iletişim kurabilecekleri köşe ayrılmıştır.	✓		
14. Birlikte iş yapma ve ortak çalışma becerisini geliştirmeye yönelik içeriklere yer verilmiştir.	✓		
15. Dili etkili kullanma becerisini geliştirebilecek etkinliklere yer verilmiştir.		✓	
16. Reklam ve sömürü unsurları yoktur.		✓	
17. İçerikte siyasi ve ideolojik yönlendirmeler yoktur.	✓		
18. Çocuklarda kavram gelişimini destekleyici etkinliklere yer verilmiştir.	✓		
19. İçerik çocuğun söz varlığını geliştirecek niteliktedir.	✓		
20. Dergide güncel/yaşayan Türkçe kullanılmıştır.	✓		
Toplam	%70 (n=14)	%30 (n=6)	-

Tablo 1
Muyu Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu

Derginin Tablo 1’deki 20 ölçütten 14’ünü (%75) karşıladığı, 6’sını (%25) ise kısmen karşıladığı tespit edilmiştir. Kısmen karşılanan ölçütler daha çok yazım kuralları, günlük yaşam becerileri, etkili dil kullanımı ve reklam unsurunun kullanımına dairdir. Karşılanmayan ve “hayır” seçeneğini işaretlemeyi gerektiren hiçbir ölçüt yoktur. 10. ölçüte ilişkin bulgular, tablo 2’de ayrıca sunulmuştur. Aşağıda her bir ölçüt için ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

1. “Çocuğun güncel konuları öğrenebileceği içerikler vardır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Sürelî yayınlar olduğu için çocuk dergilerinde çocuklara güncel konulara ilişkin bilgiler verilmesi beklenir (Oğuzkan 2010: 353; Gürel, Temizyürek ve Şahbaz 2007: 39; Gezmen 2019: 61). Böylece çocukların bilgi düzeylerinin artırılmasına katkıda bulunmak mümkündür. İnceleme sonuçlarına göre bu ölçütün dergide karşılandığı görülmektedir. Her iki sayıda da çocukların gönderdikleri şiirlere ve resimlere yer verilmiştir. Bu şiir ve resimlerin içerikleri, çocukların göç ve uyum kavramlarına ilişkin düşüncelerini yansıtmaktadır; bu anlamda derginin güncel yönünü temsil eder. Çocukların şiir ve resimleri, yaşadıkları sosyal hayatı yansıtmaktadır. İkinci sayıda yer alan COVID-19 bilgilendirmeleri; maske, sosyal mesafe ve hijyen konusunda uyarılar doğrudan güncel birer içerik olarak okuyucuya ulaşmıştır. *Muyu* karakterine çeşitli resimlerde farklı şekillerde maskeler takılmış, bu maske takma yöntemlerinden hangisinin doğru olduğu çocuklara sorulmuştur. Burada maske takmanın önemi ve COVID-19’a ilişkin bilgiler verilmesi yönüyle dergide güncel bilgilere temas edilmiştir. Bu içeriklerden çocuklar birçok yeni bilgi edinmişlerdir. İkinci sayıda Twitter (muyucan), Instagram (muyucanlar) ve YouTube (muyutv) adresleri üzerinden dergi karakterine erişebilecekleri çocuklara duyurulmuştur. Bu duyurular da dergi karakterinin güncel yaşamda hangi mecralarda var olduğuna ilişkin bilgi sunmaktadır. Bu sosyal medya ortamlarında da çok yönlü bilgi paylaşımları yapılmıştır.

2. “Çocuğun farklı alanlarla ilgili bilgi edinebileceği içerikler vardır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocukların bilgi düzeyleri dikkate alındığından çocuk dergilerinde farklı alanlardan bilgi sunan verilere yer verilmesi beklenir (Oğuzkan 2010: 354; Gezmen 2019:61; Duran ve Can 2021: 18). Böylece çocuk başında olduğu hayat ve gerçekleri hakkındaki birikimlerini artırmış olacaktır. Bu ölçüt, dergide karşılanan bir diğer ölçüttür. *Muyu* çocuk dergisinde

de çocukların sosyal, bedensel, bilişsel, sosyal ve dilsel gelişimlerini destekleyici etkinlikler yer almaktadır. İlk sayıda geleneksel oyunlardan seksek oyununun tanıtılması ve kutu oyunlarının el-kol koordinasyonu sağladığının vurgulanması, origami oyununun tanıtılması bedensel gelişim alanını destekleyen içerik öğelerine örnek teşkil etmektedir. Oyunlar derginin haricinde “Geleneksel Oyunlarımız” isimli kitapçıkta da yer almaktadır. Aynı oyunların sosyal iletişime katkısının vurgulanmasıyla sosyal gelişim alanına dikkat çekilmiştir. *Muyu* eğlence kutusu olarak nitelendirilen kutu oyunlarının iki dilli (Türkçe-Arapça) olduğu söylenerek dilsel gelişim alanını desteklemek hedeflenmiştir. Ayın evreleri ve ay sembolünü içeren bayrakların verilmesi hem bilişsel hem de kültürel yeterlilik alanlarına hitap etmektedir. “Hulusi Behçet Kimdir?” başlıklı kısım, bilişsel öğrenmenin desteklenmesine hizmet ederken “Labirent”, “Hangi Yoldan Gitmeli”, “Eşleştir”, “Bulmaca” gibi etkinlikler, okul öncesi ve ilkökul seviyesinde bulunan çocuklara hitap etmektedir. Bu etkinliklerin çözümleri derginin son sayfalarında yer almakta ve bu şekilde farklı gelişim alanlarına hitap eden etkinliklerin dönütü de verilmiş olmaktadır. İkinci sayıda “Mendil Kapmaca” oyununun nasıl oynandığı bilgisinin verilmesiyle bedensel gelişim alanı ve sosyalleşme becerisi desteklenmiştir. Bu istek, oyunun faydalarının açıklandığı kısımda ifade edilmiştir. “Göçmen Kuşlar” metninde kuşların uçuşuyla ilgili yeni bilgilere merak unsurunu harekete geçiren bir şekilde yer verilmiştir. Bu noktada merak unsurunun harekete geçirilmesinin yanında çocuğa yeni bilgiler de sunulmasıyla bilişsel gelişim alanı desteklenmiştir. İlk sayıda “Hulusi Behçet”in tanıtıldığı yeri ikinci sayıda “Cahit Arf” almıştır. Kapak sayfasının konusu olan arılar, bilişsel gelişim alanını destekleyecek bilgilerle içerikte yer almıştır. “Yemek Evi” etkinliği ile hayvan sevgisi desteklenmiş ve kış aylarında hayvanlar için beslenme alanları çocuklarla oluşturulmak istenmiştir. İkinci sayıda, ilk sayıyla benzer şekilde etkinliklere yer verilmesiyle birlikte etkinliklerin çeşitleri artmaktadır: Resimlerdeki yedi farkı bulma, boyama yapma, toplama işlemi yapma, insan vücudundaki bölümlerin isimlerini resim üzerinden işaretleme gibi içerikler dergiye dâhil edilmiştir. Bu etkinliklerle resim, matematik vb. pek çok alan disiplinlerarası şekilde verilmiştir.

3. “İçerikler çocuğun gelişim dönemi ihtiyaçlarına uygundur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinin bir işlevi de çocuğun gelişimine katkıda bulunmak olmalıdır. Çocuk dergileri çocukların fiziksel, duygusal, zihinsel, kişisel,

sosyal ve psikolojik açılardan gelişimine katkıda bulunmalıdır (Oğuzkan 2010: 353; Gezmen 2019: 64; Kaya 2021: 129). Bu yüzden çocuk dergilerinin hazırlanma sürecinde çocuğun gelişim dönemi dikkate alınmalıdır. Bu ölçüt de dergide karşılanmıştır. Dergi somut işlemler dönemindeki çocuklara hitap ettiğinden görseller yazılara oranla daha fazladır. Puntolar ve renk seçimleri yine çocukların gelişim düzeyleri göz önüne alınarak seçilmiştir. Eğlenceli, öğrenme odaklı içerikler çocukların dünyasına hitap etmektedir.

4. “İçerikler çocuğun yaratıcılığını geliştirmeye katkı sağlar.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinde çocuğun her açıdan gelişmesine katkıda bulunan içeriklerin bulunması beklenir. Bunlardan biri de çocuğun yaratıcılığını geliştirmektir (Sever 2012: 199; Gezmen 2019: 61; Kaya 2021: 134). Çocuk dergileri sayesinde çocuğun yaratıcılık yönü ön plana çıkarılmalı ve işlerlik kazanılmasına yönelik etkinliklere yer verilmelidir. Bu ölçüt de dergide karşılanmıştır çünkü “Sizden Gelenler” bölümüne dâhil edilen eserler, tamamen özgün bir içeriğe sahiptir. Bu kısım, çocuklarda yaratıcı eserler meydana getirme isteği oluşturmuştur. Dergide anlatılan oyunlarda da “kafa yormak, beyin jimnastiği yapmak, strateji kurmak” gibi amaçlar ön plana çıkarılmıştır. Bu amaçlarla meydana getirilen her türlü etkinlik, çocuğun yaratıcılığının gelişmesinde katkı sağlamaktadır.

5. “İçerik çocukta okuma ve öğrenme isteği uyandırmaktadır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Okuma öğrenmenin en temel yollarından biridir ve hayat boyu diğer etkenlere eklenerek devam eder. Bu yüzden çocuk dergilerinde okumaya ve öğrenme isteğinin artırılmasına yönelik içeriklere yer verilmelidir. Çünkü çocuk dergileri çocuklarda okuma ve öğrenme isteği uyandırmaz (Oğuzkan 2010: 353; Gezmen 2019: 60; Kaya 2021:117-118). Bu ölçüt çocukların merak duygusunu karşılayacak nitelikte içeriklerin dergide olup olmadığı sorusuna odaklanmaktadır. Çocuk dergisi olması yönüyle *Mıy* biçimsel ve içeriksel olarak çocukların merak duygusunu canlı tutmayı amaçlamıştır. Bu anlamda soru kiplerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. “Göçmen Kuşlar” metninde “Peki, neden böyle uçar göçmen kuşlar? Daha havalı görüldüğü için mi?” cümleleri ile kuşların V şeklinde uçmasının nedeni çocuklara sorulmuştur. “Arılar” metninde yine yönlendirici ifadeler ve sorular ile merak duygusu, öğrenme isteği uyandırılması söz konusudur: “Arıların, insanlardan milyonlarca yıl önce yaşadığını biliyor muydunuz?”,

“Peki arılar nasıl uçabiliyor?” gibi cümlelerle çocuklarda merak duygusu harekete geçirilmek istenmiştir. Bu içerikler ile çocuklar yeni bilgiler de edinmiş olmaktadır. Dergide sorular karşısında merak duyan çocuk sembolleri ile bu durum zenginleştirilmiştir.

6. “Yazılar yalın ve anlaşılırdır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinde çocuğun anlama ve bilgi düzeyine uygun bir yol izlemek gerekir. Bu yüzden çocuk dergilerindeki yazıların anlaşılır ve sade olmasına dikkat etmek gerekir. Bunun için cümlelerin kısa, öz ve anlatım bozukluğundan uzak bir yapıda olması beklenir. Bunların çocukların bilgi ve algılama düzeyine uygun olmaları önemlidir (Oğuzkan 2010: 353; Temizyürek, Şahbaz ve Gürel 2016: 35-36; Arıcı 2016: 48). Bu ölçüt de metinde kısmen karşılanmıştır. Ancak bazı içeriklerde az sayıda anlatım bozuklukları mevcuttur. Birinci sayının birinci sayfasındaki “Biz bu anlatımda T SEK SEK oyununu ele alacağız. Takım halinde ya da bireysel olarak oynanabilir.” cümlelerinden ikincisinde özne eksikliği vardır: “seksek oyunu”. Bu nedenle öge eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu mevcuttur. Aynı sayının 10. sayfasında yine özne eksikliğine rastlanmıştır: “Behçet hastalığını hiç duydunuz mu? Aslında [bu hastalık] bir çeşit damar iltihaplanmasıdır.” Bu öge eksiklikleri, kelimelerin hangi kavrama gönderim yaptığına ilişkin anlamsal bir belirsizlik oluşmasına yol açmaktadır. Derginin ikinci sayısının 6. sayfasında geçen “Yani daha az kanat çırpır ve daha az yorulurlar.” cümlesinin öznesi, ilgili metinde geçen “kuşlar”dır. Ayrıca Türkçede özne ve yüklem arasında teklik-çokluk uyumu vardır. Bu uyum gereğince özne, insan dışı bir varlıksa yüklem teklik olmalıdır. Sözü edilen cümlede yüklem çoğullanarak bu kurala da riayet edilmemiştir. Bu gibi anlamsal ve dilsel hatalar, derginin metinlerinin anlaşılabilirlik seviyesini etkileyecek düzeyde değildir. Bu nedenle bu ölçüt dergide kısmen karşılanmış olarak kabul edilmiştir.

7. “Fotoğrafçılık, tiyatro, resim, keşif ve icatlar, çiçek yetiştirme gibi farklı ilgi alanlarına yönelik içerikler vardır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

İnsanın çocukluk döneminde hangi alana yöneleceği henüz belli olmadığından ve hangi alana daha fazla eğilim göstereceği süreç içinde ortaya çıkacağından çocuk dergilerinde mümkün olduğunda farklı ilgi alanlara yönelik içerikler hazırlanmalıdır (Oğuzkan 2010: 353). Böylece çocuklar bu alanlar hakkında bilgi sahibi olacak ve ilgilerini doğru bir şekilde yönlendirme imkânı bulacaklardır. Bu ölçüt dergide karşılanmıştır. Dergide Behçet hastalığının

varlığını kanıtlayan Hulusi Behçet'e, kuşların neden V şeklinde uçtuğunun ve arıların öneminin keşfedilmesine ve Arf teoreminin yönelik içerikler ile farklı ilgi alanlarına hitap edilmektedir.

8. “Kültürel unsurlara, ulusal ve evrensel değerlere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergileri çocukların çeşitli kazanımlara sahip olmalarını da sağlamalıdır. Bu kazanımların ulusal ve evrensel değerlere ve toplumun kültürel kodlarına uygun olması beklenir. Bu yüzden çocuk dergilerinde bu tür kazanımlara yönelik verilere yer verilmelidir (Seven 2011: 101-102; Kaya 2021: 127). Bu ölçüte göre dergi içeriği değerlendirildiğinde, kültürel öğelerin ayırıştırıcı bir üslûpla ele alınmadığı gözlenmiştir. Evrensel ve olumlu değerler ön plandadır. Nitekim kültürler arası etkileşim, derginin var olma amaçlarından. Bulmacalarda seçilen “Türkiye”, “uyum”, “göçmen”, “hoşgörü”, “kardeş” gibi kelimelerle kültürel birlikteliğe örtük olarak da temas edilmiştir. Çocukların dergiye gönderdikleri şiirler ve resimlerde de kültürel değerler, birleştirici birer unsur olarak işlev kazanmaktadır. “Ayrılmaz iki ulus”, “tek bir millet” tamlamaları bu duruma örnek teşkil etmektedir. Hikâye öznelerinin isimleri farklı kültürleri temsil edecek biçimde seçilmiştir: “Zeynep El Habib, İşmen, Atık” vb. Farklı kültürlere ait oyunların isimleri, kültürel bir zenginlik olarak algılanmaya uygun bir şekilde verilmiştir: “Çelik çomak, carte cara” gibi. Sonuç olarak bu ölçütün dergide geniş ölçüde karşılandığı söylenebilir.

9. Dergide “İçerikler çocuğa duyarlılık kazandıracak niteliktedir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinin bir işlevi çocukların çevreye ve topluma yönelik ilgi ve sorumluluklarının artırılmasını sağlamaktır (Nas 2002: 62; Oğuzkan 2010: 353; Duran ve Can 2021: 17). Böylece şu anda ve gelecekte toplumsal düzen ve devamlılığın gelişmesine katkıda bulunulmuş olacaktır. Bu ölçüt de dergide karşılanmıştır. Göçmen çocukların duygusal ve psikolojik olarak çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Derginin amacı ve hedef kitlesi göz önüne alındığında, söz konusu uyum sorunlarına olumlu katkı sunan içeriklerin dergide yoğun olması beklenmektedir. Dergi içeriğine bakıldığında bu beklentinin karşılandığı görülmektedir. Örneğin “Bir Hikâyemiz Var” başlıklı kısımda, duyuşsal anlamda çocukları etkileyecek, empati oluşturmaya yönelik bir hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâyede “Ya biz de aynı durumda kalsaydık?” sorusu üzerinden çocukların göçmen

çocuklarla empati kurması ve ele alınan konuya duyarlılıkla yaklaşması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, çocukların duyarlılıkları gözler önüne serilmiştir. Duyarlılık alanı, farkındalık ile ilişkilendirilen bir kavram olması yönüyle değer kavramıyla doğrudan etkileşim hâlinindedir.

10. “Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergileri yazılı metinler olduğu için bu metinlerde yazı kurallarına uymak gerekir (Nas 2002: 78). Böylece çocukların yazı ve noktalama kurallarını süreç içinde öğrenmelerine katkı sağlanır. Bu ölçüt dergide kısmen karşılanmaktadır. Çünkü dergideki birçok kelimedede imlâ hatası yapıldığı görülmektedir. Benzer şekilde noktalama hataları da metinlerin bir bölümünde gözlemlenmektedir. Söz konusu yazım ve noktalama yanlışlarının bazıları aşağıda tablo hâlinde sunulmuştur.

Yazım ve Noktalama Hataları ¹¹	Doğrusu	Sayı ve Sayfa Bilgisi
1. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Çocuklara Hediyesidir.	Müdürlüğünün	Sayı 1, giriş sayfası
2. SEK SEK oyunu dostluğun en iyi lanse edildiği bir oyun türüdür adeta...	seksek adeta	Sayı 1, sayfa 1
3. Takım halinde ya da bireysel olarak oynanabilir.	hâl	Sayı 1, sayfa 1
4. Oyunda ilerleyebilmek için Enek adında bir nesneye ihtiyacınız var.	enek	Sayı 1, sayfa 2
5. 6 sekilir 7 ve 8 numaralı karelere çift basılır.	sekilir, 7 ve 8	Sayı 1, sayfa 4
6. Her şeyden önce hitap ettiği her yaş gurubu için zihinsel bir pratik imkan sunuyor. (...) sunduğu yararları herhalde kimse görmezden gelemez. (...) işe yarayabilecek bir çok bilgiyi eğlenerek öğrenmeyi sağlamaktadır.	grup zihinsel imkân herhâlde birçok	Sayı 1, sayfa 5
7. “MUYU EĞLENCE KUTUSU”nda ise farklı olarak oyun içerisinde görsel hafıza ve pratiklik gerektiren EL-KOL koordinasyonu sağlayan “yap-boz” bölümü bulunmaktadır.	yapboz	Sayı 1, sayfa 5
8. Her ne kadar dünyanın bir ucundaki insanlarla oynamaya imkan veren...	Her ne kadar imkân	Sayı 1, sayfa 6

¹¹ Hataların tespitinde Türk Dil Kurumu *Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır: <https://www.tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/yazim-kilavuzu/>

9. Bu yüzden bazı geceler bir hilal görüyoruz; Ay'ın yüzünün tamamen aydınlandığı günlerde ise dolunay görüyoruz) (...) Öte yandan dünyada bulunduğumuz konum ayı farklı görmemize neden olacaktır.	; yerine , olmalıydı Ay'ı, ayı gibi farklı kullanımlarda yazım birliği yoktur.	Sayı 1, sayfa 7
10. Muyu ile göçmen kız Zeynep'in sürükleyici hikayesi, film sahnelerini aratmayan İnci Kefali'nin büyüleyici göç haikayesi ve daha bir çok boyama kitaplarının olduğu dopdolu bir set.	hikâye birçok	Sayı 1, sayfa 9
11. Böyle bir hastalığın varlığını kim ispatladı peki? Adından da anlaşılacağı üzere tabii ki HULUSİ BEHÇET.	ispat	Sayı 1, sayfa 10
12. Kağıtları şekildeki gibi katla, kurbağayı tamamla...	kâğıt	Sayı 1, sayfa 11
13. BİR HİKAYEMİZ VAR	HİKÂYE	Sayı 1, sayfa 18
14. Kıssadan Hisse: Kimseye önyargıyla yaklaşmayın.	ön yargı	Sayı 1, sayfa 18
15. Ebenin görevi ise iki grubun alanlarının tam ortasına durup, mendili tutmaktır.	Virgüle gerek yok	Sayı 2, sayfa 3
16. SİYAHLA SARI ALEMİN KRALI	ÂLEM	Sayı 2, sayfa 13

Tablo 2

Muyu Çocuk Dergisinde Yazım ve Noktalama Hataları

11. “Bilmece, bulmaca, karikatür, kesme-yapıştırma, şekil-maket oluşturma, boyama gibi eğlendirici etkinliklere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk ile oyun, eğlence gibi kavramlar birbirine çok yakın kavramlardır. Bu yüzden çocuk dergilerinde eğlendirici etkinlik ve içeriklere yer vermek, çocuğun ilgisini diri tutmaya yardımcı olacaktır (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz 2007: 39; Gezmen 2019: 61). Bu yüzden çocuk dergilerinde bilmece, bulmaca, boyama vb. etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Derginin ilk sayısında kâğıt katlama sanatı olan “origami”ye yer verilmiştir. Yine ilk sayıda labirent bulmacalar, eşleştirme etkinlikleri, kelime bulmaca bulunmaktadır. İkinci sayıda resimdeki farkları bulma oyunu, boyama etkinlikleri ve sayı oyunları mevcuttur. Bununla beraber dergide bilmece etkinliğine hiç yer verilmemiştir. Bu yüzden derginin bu ölçütü kısmen sağladığı düşünülmektedir.

12. “Günlük yaşam becerilerini geliştirici yazı ve etkinliklere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergileri çocukların eğitiminin niteliğinin artması ve beceri

kazanmaları gibi konularda önemli bir araçtır. Bu yüzden çocuk dergilerinde günlük yaşam becerilerini geliştirici etkinliklere yer verilmesi gerekir (Nas 2002: 89). Dergi bu ölçütü de kısmen karşılamaktadır. Çünkü dergide çocukların doğrudan günlük yaşam becerilerine odaklanan etkinlikler bulunmamakla beraber; çocuğun güncel hayatta sosyalleşme becerilerini pekiştirici, salgın dönemi davranışlarını düzenleyici, vücudundaki uzuvları tanıtıcı etkinliklere yer verilmiştir.

13. “Dergide çocukların duygu ve düşüncelerini açıklayabilecekleri ve iletişim kurabilecekleri köşe ayrılmıştır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergileri tek taraflı bir etkilme durumunda kalmamalı, aksine çocukları da işin içine katacak etkinliklere yer vererek çocuk-dergi etkileşimini sağlamalıdır. Böylece çocuklar dergiyi daha çok benimseyecektir. Ayrıca bu tür yazma etkinlikleri sayesinde çocuklar kendi kendine konuşma ve yazma üsluplarını geliştirme imkânına kavuşacaklardır (Duran ve Can 2021: 18). Bu durum çocukların özgüven kazanmalarına da katkı sağlayacaktır (Nas 2002: 89). Bu da derginin çocuklara yönelik amaçlarının yerine gelmesinde önemli bir katkıda bulunacaktır. Bu ölçüt dergideki “Sizden Gelenler” başlıklı bölümle karşılanmıştır. Bu bölümlerde okul öncesi ya da ilköğretim çağındaki çocuklar, resim ve şiir türlerindeki eserlerini dergi ile paylaşma ve kendilerini ifade etmektedirler. Derginin yanı sıra oluşturulan ayrı bir kitapçık da vardır. Bu kitapçık “Ödül Alan Eserler” başlığını taşır ve resim yarışmalarında ödül alan eserleri ihtiva etmektedir.

14. “Birlikte iş yapma ve ortak çalışma becerisini geliştirmeye yönelik içeriklere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergilerinde çocukların birlikte iş yapma ve ortak faaliyetlerde bulunma becerilerini geliştirmeye yönelik bir içeriğe sahip olması beklenir (Nas 2002: 64, 89). Nitekim çocukların çoğunluğu birlikte iş yapmaya yönelik etkinlik ve içeriklere daha duyarlıdır. Nitekim çocuk oyunlarının hemen hepsi birden fazla kişiyle oynanır. Bu ölçüt daha ziyade oyunlarda kendini göstermektedir. Birlikte oynanan oyunlar için tanışıklık şartı sunulmaz. Bu oyunlar, çocukların tanımadıkları akranlarıyla tanışma ve sosyalleşmeleri anlamında birer imkân olarak ele alınmıştır. Oyunlarda ne kadar çok kişi olursa oyunun o kadar eğlenceli olacağı varsayılmıştır. Ayrıca hayvanlar için yemek evi yapılmasının planlandığı etkinlikte büyüklerin yardımının alınmasına dikkat çekilerek birlikte iş yapma kazanımına tekrar vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla bu ölçütün dergide karşılandığı görülmektedir.

15. “Dili etkili kullanma becerisini geliştirebilecek etkinliklere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Dil becerileri konuşma, yazma, okuma, dinleme alanları kapsamında ele alınması gereken çok yönlü bir alandır. Bu yüzden çocuk dergilerinde bu becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinlik ve içeriklere yer verilmesi beklenir (Nas 2002: 59; Duran ve Can 2021: 18; Kaya 2021:117-118). Bu becerilere yönelik hususen hazırlanmış özel bir etkinlik dergide mevcut değildir. Ancak dergide kavram ve söz varlığını geliştirici kimi etkinliklere yer verildiği için bu ölçütün kısmen karşılandığı düşünülmüştür.

16. “Reklam ve sömürü unsurları yoktur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Dergide ticarî reklam sayılabilecek ürün reklamlarının bulunması derginin ekonomik süreçleri ile açıklanabilir ise de bu tür reklamların dergide yer alması, çocuk edebiyatı uzmanlarınca uygun bulunmamaktadır (Yılar 2007: 39-41). Çocuk dergilerinde reklam ve sömürü unsurlarına yer vermek çocuklar üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilir. Bu yüzden çocuk dergilerinde reklam ve sömürü unsurlara yer verilmemesi beklenmektedir. Bu ölçüt kısmen karşılanır çünkü dergide sömürü unsuru olmamasına rağmen reklamlara açık bir şekilde yer verilmiştir. Dergide *Muyu* ürünlerine dair setlerin reklam gayesiyle sunulması ve içeriğin ekonomik amaçlar taşıması söz konusudur. Bu bölümde üç dilde kitaplar, boyama setleri, çantalar vb. birer ürün olarak okuyucuya sunulmuştur.

17. “İçerikte siyasi ve ideolojik yönlendirmeler yoktur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Esasen sanıldığı gibi aksine çocuk edebiyatının öncelikli amacı çocuklara nasihat etmek veya öğretmek değildir (Sever 2012: 197; Sever 2015: 90). Bu yüzden çocuk dergilerinde siyasî ve ideolojik unsurlara yer verilmesi çocuk gelişimi açısından uygun görülmemektedir (Nas 2002: 71-72) Bu yüzden bu tür iletilere çocuk dergilerinde yer verilmemesi beklenir. Bu ölçüt tam anlamıyla karşılanmıştır. Bu tip yönlendirmeler içerikte yer almaz. Bu anlamıyla derginin titiz olduğu anlaşılmaktadır.

18. “Çocuklarda kavram gelişimini destekleyici etkinliklere yer verilmiştir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuk dergileri çocuklara yönelik olduğundan çocuklarda kavram gelişimini desteklemeye yönelik önemli bir araç olarak düşünülebilir (Nas 2002: 76). Ancak çocukların kavramları anlamakta zorlandıkları göz önünde

bulundurulmalı, bunların uygun düzeylerde, uygun yöntemlerle ve iyi seçilmiş bir anlatımla çağrışımlar uyandırarak ifade edilmesine dikkat edilmelidir (Seven 2011: 104). Bu açıdan çocuk dergilerinde çocuklarda kavram gelişiminini destekleyici etkinliklere yer verilmesi beklenir. Bu ölçüt dergide karşılık bulur çünkü kelime bulmacaları, okuma metinleri çocukların yeni kavramlar tanınması için zengin içeriklerdir. Kimi çocukların bu dergi aracılığıyla yeni bir dille temas edeceği düşünüldüğünde, resimler ve ok işaretleriyle somutlaştırılan kelime bulmacalarının söz varlığının gelişmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülebilir. Kimi etkinliklerde verilen tanım cümleleri de kavram oluşumunu destekler. Buna derginin ikinci sayısının onuncu sayfasındaki “Fosil: Geçmişte yaşamış canlıların taşlaşmış kalıntı ve izlerine fosil denir.” cümlesi örnek olarak verilebilir.

19. “İçerik çocuğun söz varlığını geliştirecek niteliktedir.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Söz varlığının geliştirilmesi özellikle çocukluk döneminde önemlidir. Söz varlığı geliştirmenin yollarından biri de yazılı ve sözlü metinlerdir. Çocuk dergileri çocuklara yönelik olduğundan söz varlığının geliştirilmesine yönelik önemli bir araç olarak düşünülebilir. Bu açıdan çocuk dergilerinde çocuklarda söz varlığı ve kavram gelişiminini destekleyici etkinliklere yer verilmesi beklenir (Nas 2002: 76). Bu ölçüt de dergide sağlanmıştır. Derginin içeriği yanında internet sitesinde yer alan diğer okuma eserleri de bu ölçütlere katkı sunmaktadır. “Muyu ile Hayvanlar” isimli kitapçıkta hayvanlar hem tanıtılır hem görsellerle somutlaştırılmıştır. Kitapçığın sonunda hayvanları karşılayan isimlerin Türkçe, Arapça ve İngilizce karşılıkları bir eşleştirme oyunu ile sunulmuştur. “Muyu ile Göçmen Çocuk” isimli iki dilli kitapçıkta ise hikâye okuma yoluyla çocukların söz varlığı zenginleştirilmiştir. “KOVID-19 Evde Hayat Var” başlıklı kitapçıkta yer alan güncel bir hikâye de aynı şekilde söz varlığının gelişimini destekleyici bir anlatı olarak okuyucuya ulaşmaktadır.

20. “Dergide güncel/yaşayan Türkçe kullanılmıştır.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Çocuklara yönelik yayınlarda yaşayan (güncel) dil varyasyonu kullanılması beklenir (Nas 2002: 76). Böylece çocuğun hem yayınları daha iyi anlaması hem de dil gelişimine olumlu yönde katkı sunulması mümkün olacaktır. Bu ölçüt de dergide karşılanmıştır. Dergide kullanılan dil, çocukların anlayabileceği günlük Türkçedir. Bunun yanında derginin ikinci sayısının içeriği Arapça çevirisi ile birlikte okuyucuya sunulmuştur. Bu yönüyle derginin iki dilli bir dergi olmaya doğru evrildiği de gözlemlenmektedir.

Muyu Çocuk Dergisinin Göç Sonrası Uyumunu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Bulgular

Muyu çocuk dergisinin göç sonrası uyum süreci bağlamındaki değerlendirmesi *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumunu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu* aracılığıyla yapılmıştır. Formdaki ölçütler ilgili literatürün taranmasıyla araştırmacılar tarafından meydana getirilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan form bir alan uzmanına gönderilerek güncelleştirilmiştir. Her ölçüte ilişkin bulgulara geçmeden önce formdaki ölçütler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Form aracılığıyla ulaşılan bulgular aşağıda tablo hâlinde gösterilmiştir.

Değerlendirme Ölçütleri	Değerlendirme		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Dergide göçmenlere yönelik ayrımcılık yapılmaması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.	✓		
2. Dergide göçmenlerin kültürlerine saygı ve anlayış gösterilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.		✓	
3. Dergide göçmenlerin psikolojik açıdan desteklenmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.			✓
4. Dergide göçmenlerle sosyo-kültürel açıdan iletişimler kurulması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.	✓		
5. Dergide göçmenlere adaletli davranılması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.			✓
6. Dergide göçmenlerin dil sorununa karşı anlayış gösterilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.	✓		
7. Dergide göçmenlerin de temel insanî haklara sahip olduklarının kabul edilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.			✓
8. Dergide göçmenlerin uyum sürecinin kolaylaştırılmasına yönelik girişimlerde (Türk kültürünü, toplum yapısını, hukuk ve görgü kurallarını öğretmek amacıyla bilgilendirici seminerler düzenlenmesi gibi) bulunulması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.			✓
Toplam	%37,5 (n=3)	%12,5 (n=1)	%50 (n=4)

Tablo 3

Muyu Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uyumunu Kolaylaştıran Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu

Toplamda tablo 3'te yer alan 8 değerlendirme ölçütünden 3'ü "evet" (%37,5) 1'i "kısmen" (%12,5) kalan 4'ü ise "hayır" (%50) seçeneği ile eşleşmiştir. Bu sonuçlara göre derginin göç sonrası uyum süreci konusunda geliştirilmesi gerektiği düşünülebilir. Aşağıda her bir ölçek için ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

1. “Dergide göçmenlere yönelik ayrımcılık yapılmaması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Avrupa Birliği’nce hazırlanan *Entegrasyon Konusunda Politika Yapıcılar ve Uygulayıcılar İçin El Kitabı* (bundan sonra EKPYUEK) adlı eserde göçmenler ve yerli vatandaşların ortak bir paydada buluşup iki taraflı çaba göstermelerinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Böylece uyum sürecinin daha başarılı olacağı düşünülmektedir (Çağlar ve Onay 2015: 58). Bu yüzden uyum sürecinin başarıyla yönetmek isteyenlerin göçmenlere yönelik cinsiyet, etnik köken, dinî inanış, kültürel farklılık vb. gibi açılardan ayrımcılık yapmamaları beklenir. Bu ölçüt derginin göç sonrası uyum süreci bağlamında değerlendirilmesine yönelik ilk ölçüttür. Bu ölçüt kapsamında dergide cinsiyet, etnik köken, dinî inanış ve kültürel farklılık kavramları çerçevesinden derginin içeriği irdelenmiştir. Bu kavramların tamamının dergi içeriğinde karşılandığı görüldüğünden birinci ana ölçüte “evet” cevabı işaretlenmiştir. Bu ölçüt aynı zamanda derginin misyonu ile doğrudan ilişkilidir. Derginin ilk sayısının giriş bölümünde “kimseyi kimseden ayırt etmeden birlikte yaşama” düşüncesi ön plana alınmış durumdadır. Dergide seksek oyununun anlatıldığı bölümde bu oyunun İngiltere, Rusya, Hindistan, Çin gibi farklı ülkelerde yayılmış bir oyun olduğuna dikkat çekilmiştir. “Kız, erkek, dil, din, ırk ayırt etmeksizin her çocuğun birlikte oynayabileceği” bir oyun olması niteliğine de temas edilmiştir. Bunların yanı sıra bulmaca etkinlikleri için seçilen “kardeş, hoşgörü, uyum” gibi anahtar kelimeler derginin, ayrışmadan çok bütünleştirmeye odaklanan bir bakış açısına hizmet ettiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerden gelen şiir ve resim çalışmaları incelendiğinde bu eserlerin de ayrımcılığa karşı bir bakış açısıyla meydana getirildiği gözlenmektedir. Örnek olarak birinci sayının on altıncı sayfasında 6. sınıfa giden bir öğrencinin dergiye gönderdiği “Biz Biriz” başlıklı şiir, “dil, din, ırk, renk ayıramaz bizi.” mısraını içermektedir. Yine aynı sayıda, oyuna alınmadığı için ağlayan bir çocuğun anlatıldığı bir hikâyeye yer verilmiştir. Hikâyede bu çocuk çocuk oyuna alınmış ve ayrımcılığa son verilmiştir. Bu ölçüt, derginin birinci sayısında daha geniş ölçüde ele alınmışken ikinci sayıda yalnızca “Sizden Gelenler” bölümünde çocukların çizdiği resimlerin temalarında kendini göstermektedir.

2. “Dergide göçmenlerin kültürlerine saygı ve anlayış gösterilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Yukarıda da belirtildiği üzere uyum sürecinin başarılı olabilmesi tek taraflı bir çaba ile tam olarak mümkün olamamaktadır. EKPYUEK’de göçmenlerin ev sahibi toplumların temel değerlerine saygı göstermeleri gerektiği belirtilmektedir (Çağlar ve Onay 2015: 58). Buna karşılık ev sahibi toplumların göçmenlerin kültürlerine saygı ve anlayışla yaklaşmaları gerekmektedir.

Derginin içeriğinde “carte cara” gibi yabancılara ait oyunların geçtiği ve bu oyunları öğrenmenin çocukları mutlu ettiği belirtilmiştir. Ayrıca derginin ikinci sayısında farklı kültürleri temsil eden çocukların el ele resmedilmesiyle farklı kültürlerle anlayış gösterme fikri örtük olarak okuyucuya verilmeye çalışılmıştır. Ancak dergide göçmenlerin kültürel değerlerine somut örnekler verilmemiş, bu örnekler üzerinden saygı ve anlayış teması işlenmemiştir. Bu yüzden derginin bu ölçütü kısmen taşıdığı düşünülmüştür.

3. “Dergide göçmenlerin psikolojik açıdan desteklenmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

EKPYUEK’de yerli vatandaşlar ile göçmenler arasında sık ilişkilerin uyum sürecinin başarısı için temel bir işleve sahip olduğu belirtilmektedir (Çağlar ve Onay 2015: 58). Bu ilişkiler başka açılardan olduğu kadar psikolojik açıdan da göçmenlerin desteklenmesine katkıda sunacaktır. Bu ölçüt dergide karşılanmamaktadır. Esasen dergide göçmenlerin desteklenmesi gerekliliğine yer verilmiştir ancak bu gereklilik bireysel yönünden ziyade toplumsal formda ele alınmıştır. “Sizden Gelenler” bölümünde göçmenlerin psikolojik durumu, bireysel anlamda tahlil edilmeye açıksa da destek gereksinimi vurgusu dergide hiç yer almamaktadır.

4. “Dergide göçmenlerle sosyo-kültürel açıdan iletişim kurulması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Biraz önce de sözü geçtiği gibi EKPYUEK’de uyum sürecindeki en önemli mekanizmalardan birinin karşılıklı sık ilişkilerden geçtiği belirtilmektedir. Göçmenler ile yerli vatandaşlar arasındaki gerçekleştirilen ortak forumlar, kültürlerarası diyalog gibi faaliyetler bu ilişkilerin artmasını sağlayacaktır (Çağlar ve Onay 2015: 58).

Derginin her iki sayısında da çocukların beraber oynayabileceği oyunların anlatıldığı bölümlerde, olumlu iletişimin önemi gözler önüne serilmiştir. Oyunların “sosyal iletişim” için kilit rolde olduğu düşüncesine dikkat

çekilmiştir. Bu noktada dijital oyunlar her ne kadar popüler olsa da doğal bir sosyallik için bu oyunların yetersiz kaldığı dile getirilmiştir. Oyunların iki farklı kültürün kaynaşmasını sağladığı dile getirilirken sosyo-kültürel anlamda zenginlik hedeflenmiştir. Farklı kültürleri tanıma fikri, bir ayrıcalık olarak ele alınmıştır. Ayrıca dostluk kavramı dergide en sık vurgulanan değerlerdendir. Dergideki görsellerin neredeyse tamamında arkadaşlık, kültürel birliktelik temaları işlenmiştir. Kurulan arkadaşlıkların yeni bilgiler edinmeye de kapı açacağı, dostlukların oluşmasında sağduyunun önemli olduğu belirtilmiştir.

5. “Dergide yabancılara adaletli davranılması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

EKPYUEK’de farklı ve kültür ve dinlerin Temel Haklar Sözleşmesi altında güvence altına alındığı ve bu hakların çiğnenemeyeceği, Avrupa haklarıyla çelişmedikçe korunması gerektiği belirtilmiştir (Çağlar ve Onay 2015: 58). Bu durum yerli vatandaşların göçmenlere adaletli davranması gerektiğini göstermektedir. Ancak inceleme sonuçlarına göre bu ölçüt, dergide kendine yer bulamamıştır. Dergi değerler bakımından incelendiğinde de adalet değeri, geri planda kalmış bir öge durumundadır.

6. “Dergide yabancıların dil sorununa karşı anlayış gösterilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

Yukarıda da belirtildiği üzere başarılı bir uyum süreci için göçmenlerin kültürel ve dinî değerlerinin koruma altında olması gerekmektedir. Kültürel öğelerin taşıyıcı olarak dil, kültürel unsurların en önemlilerindendir. Bu yüzden yerli vatandaşların göçmenlerin dillerine ve yeni dil öğrenirken karşılaştıkları sorunlara karşı anlayışlı olmaları beklenir. Bu ölçüt derginin içeriğinde karşılık bulmuştur. Eğlenceli oyunları içeren *Muyu* eğlence kutusunun tanıtıldığı derginin birinci sayısında, bu kutunun Türkçe ve Arapça olmak üzere “iki dilli” olduğuna temas edilmiştir. *Muyu* çocuk ürünlerinin tanıtıldığı reklamlarda, sunulan kitapların Türkçe, Arapça ve İngilizce olmak üzere üç dilde olduğu belirtilmiştir. Hikâyelerde de dil sorununa/dil bariyerine hoşgörü ile yaklaşmak gerektiğine ilişkin mesajlar verilmiştir. Derginin ilk sayısının on sekizinci sayfasında derginin ana karakteri Muyu ile göçmen kız Zeynep El Habib’in tanıştığı hikâyede Zeynep “Ben az Türkçe, biz Suriye’den geldik.” demektedir. Muyu’nun arkadaşı İşmen, onların dilimizi bilmediğini ve onlarla oyun oynayamayacağını söylediğinde Muyu konuşmadan da oyun oynanabileceğini dile getirmiştir. Bu hikâyede güncel yaşamda sıklıkla

karşılaşılan dil sorunlarına temas edilmiş, bu sorun hikâyenin kurgusunda empatik bir yaklaşımın geliştirilmesiyle ortadan kalkmıştır. Derginin ikinci sayısının Arapça çeviri ile beraber yayımlanması da dil sorunu nedeniyle ulaşılamayanlara da ulaşmak amacıyla yapılmış bir girişim olarak dikkati çekmektedir.

7. “Dergide yabancıların da temel insanî haklara sahip olduklarının kabul edilmesi gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

EKPYUEK’de istihdamın göç sürecinin en önemli bir parçası olduğu, eğitim alanında gösterilecek çabaların göçmenleri ve sonraki nesillerini daha başarılı olmaya, topluma daha aktif bir katılım gösteremeye neden olacağı, göçmenlerin kamu ve özel sektör hizmet ve ürünlerine yerli vatandaşlar gibi ayırım gözetilmeden ulaşabilmeleri gibi hususların iyi bir uyum süreci için önemli olduğu belirtilmektedir (Çağlar ve Onay 2015: 58). Ancak dergide yabancıların eğitim alması, iş sahibi olmaları, barınmaya erişimleri, sağlık hizmeti almaları gibi temel insanî haklara sahip olduklarının kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bir içerik tespit edilememiştir.

80

8. “Dergide yabancıların uyum sürecinin kolaylaştırılmasına yönelik girişimlerde (Türk kültürünü, toplum yapısını, hukuk ve görgü kurallarını öğretmek amacıyla bilgilendirici seminerler düzenlenmesi gibi) bulunması gerektiğine ilişkin iletiler mevcuttur.” Ölçütüne İlişkin Bulgular

EKPYUEK’de göçmenlerin ev sahibi toplumun dili, tarihi, temel kurumları ve temel değerleri hakkında bilgi sahibi olup onlara saygı göstermelerinin uyum sürecinin için vazgeçilmez bir şartı olduğu belirtilmektedir. Biraz önce de belirtildiği gibi göçmenlerle yerli vatandaşların sıkı bir ilişki içinde olmaları, örneğin ortak forumlar ve diyalog yolları oluşturmaları, göçmenler ve kültürleri hakkında eğitimler verilmesi, hayat şartlarının uyarlanması gibi faaliyetler önemlidir. Ayrıca göçmenlerin demokratik sürece ve uyum politikalarının belirlenmesine yönelik çalışmalara mahallî düzeyde katılımlarının uyum sürecini destekleyeceği ifade edilmektedir. Bunların karşılıklı ilişkileri artıracığı beklenmektedir (Çağlar ve Onay 2015: 58).

İnceleme sonuçlarına göre derginin ilk sayısının giriş bölümünde çocukların “uyum” içinde yaşaması gerektiği belirtilerek uyum kavramı ön plana alınmıştır. Bununla beraber dergi içeriğinde sunulan çocuk oyunları, bilgilendirici metinler vb. ile uyum sürecine çocuk ekseninden temas edilmiştir. Dergi birinci sayısının giriş sayfasında kendisini başlı başına bir

uyum faaliyeti olarak görmektedir: “Bizler, bütün yenilikçi faaliyetlerimizle çocuklarımıza daha iyi, daha güzel bir gelecek hazırlayabilmek için canla başla çalışıyoruz.” Ancak dergide toplum yapısı, hukuk ve görgü kurallarını öğreten seminerler, toplantılar yapılması fikri yer almamaktadır. Bu yüzden derginin bu ölçütü karşılamadığı düşünülmüştür.

Genel olarak *Muyu* çocuk dergisinin içeriğinde ayrımcılık yapılmaması gerekliliği, sosyo-kültürel iletişim ve dil hususiyetlerine öncelik verildiği görülmektedir. Uyum sürecine ve saygı ile anlayış değerlerine ilişkin iletilere de kısmen yer verilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında düzenli ve sistemli olarak sadece göçmen çocukların uyum sürecine odaklanmış başka bir çocuk dergisine tesadüf edilmemiştir. Bu çalışma çocukların göç sonrası uyum sorunlarına odaklanan bir çocuk dergisi olan *Muyu*'nun içerik ve göç sonrası uyum sürecine katkısının ortaya konması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada *Çocuk Dergisi Genel Değerlendirme Formu* aracılığıyla derginin içeriği değerlendirilmiştir. Dergide güncel hayata ve dönemin sosyal yaşamına uygun içerikler mevcuttur. Bu içerikler çocuklardaki merak unsurunu tetikleyici nitelikte görsellerle zenginleştirilerek çocukların gelişim dönemlerine paralel olarak sunulmuştur. Farklı disiplinlere ve öğrenme alanlarına ilişkin etkinlikler tasarlanmıştır. Dergide çocukların duygularını, düşüncelerini, eserlerini yansıtabilecek özel bir alan ayrılmıştır. Bu özelliğiyle *Muyu* çocuk dergisi aynı zamanda göçmen çocukların duygularına dair bilgi edinilebilecek bir kaynak olma özelliği de kazanmıştır. Yazılar açıktır, farklı ilgi alanlarına hitap eden etkinlikler hedef kitleye zengin bir içerik sunmaktadır. Akranlarının etkinlikleriyle de karşılaşan çocuklar açısından derginin bu kısımları motive edici bir özellik taşımaktadır. Eserlerinin yayımlanması, çocukların benlik saygılarını da olumlu yönde etkileyecektir. *Muyu*, çocukların toplumsallaşma becerilerine de yardımcı olmaktadır. Dergideki iki dilli kısımlar, göçmen çocukların algılayamadığı metinleri çözmelerine katkı sunarken Türkçe dil becerilerini de geliştirmektedir. Kültürel değerlerin birlikteliği hem değerler hem de uyum süreçleri açısından olumludur. Dergide birlikte çalışma becerisine, kavram ve söz varlığının geliştirilmesine, yaşayan dile uygun etkinliklere önem verildiği de gözlenmiştir.

Bununla beraber derginin kimi bölümlerde yazım ve noktalama konusunda özensizlik ve hatalı kullanımlar söz konusudur. Çocuklar, bilişsel seviyeleri açısından henüz bazı noktalama ve yazım kurallarını bilmeyecek

düzeyde olsalar dahi, gizil öğrenme yoluyla bu hatalı dil kullanımlarını içselleştirebilirler. Bu risk, onların ilerideki eğitim hayatlarında yeni öğrenmelerinin zorlaşmasına neden olabilir. Türkçenin doğru kullanımının esas alınması gerektiğinden bu yanlışlıklar en aza indirgenmelidir. Bu eksiklik, metinlerin Türkçe alan uzmanları tarafından gözden geçirilmesi sağlanarak sonraki sayılarda ortadan kaldırılmalıdır. Çünkü dergilerdeki ticarî reklamlar, çocukları tüketime teşvik etmektedir. Çocuk edebiyatı ürünleri ise çocukların olumlu yönden gelişimine odaklanmalıdır. Dergide çocukların sosyal yaşamlarına ilişkin yaşam ipuçları veriliyorsa da “yaşam becerileri” içerisinde değerlendirilebilecek özel etkinlikler bulunmamaktadır. Dili etkili kullanma becerisinden ziyade çocukların uyumuna, dışlanmadan kendilerini oyunun bir parçası olarak hissetmelerine, dil bariyerlerine çözüm bulmalarına odaklanılmıştır. Kimi göçmen çocukların Türkçeyi hiç bilmedikleri, kimilerinin ise öğrenme aşamasında oldukları düşünüldüğünde dili etkili kullanma becerisi, ana dili kullanabilme ve kendini ifade edebilme becerilerinin sağlanmasından sonraki aşamadır. Buna ek olarak Türkçeyi yeterli seviyede öğrenebilmiş çocuklarla iki dilli çocuklar, dili etkili kullanma aşamasına geçebilmek için dile yoğun bir şekilde maruz kalmalı ve dil konusunda çalışmalarla kendilerini geliştirmelidir.

Sonuç olarak yukarıda bahsedildiği üzere bazı eksikliklerine rağmen *Muyu*'nun içerik bakımından nitelikli bir dergi olduğunu söylemek mümkündür. Göç temasına yoğun olarak eğildiği ve hedef kitlesi olarak göçmen çocukları belirleyen bir yayın olduğundan dergi göç sonrası uyum süreci bağlamında da incelenmiştir. *Çocuk Dergisi Göç Sonrası Uygulamalara İlişkin Değerlendirme Formu* aracılığıyla toplanan verilere göre derginin ayrımcılığa karşı çıkan iletileriyle ön plana çıktığı görülmüştür. Göç sonrası ortaya çıkabilecek menfi duygu durumlarına empatik bir bakış açısıyla yaklaşılan dergide sosyo-kültürel beraberliğin gerekliliği vurgulanmaktadır. Dergide uyum sorunlarına olduğu kadar göç sonrası dil sorunlarına da temas eden iletiler de mevcuttur. Yabancı kültürlere saygı fikrinin uyandırılması, uyum fikrine yönelik girişimlerin açıklanması gibi iletiler ise dergide kısmen yer almaktadır. Dergide doğrudan yabancıların psikolojik destek ihtiyaçlarına, onlara adaletli davranılması ve temel insanî haklarının karşılanmasının gerekliliğini ifade eden iletilere yer verilmemiştir. Dergide göçmenlere adaletli davranılması, onların psikolojik anlamda desteklenmesi ve onların da temel insanî haklara sahip olduklarının daha çok vurgulanması gerekmektedir.

Entegrasyon kavramına göç literatürü bağlamında bakıldığında her toplumun kültürleşme yönelimleri açısından göçmenlere farklı bir bakış açısı geliştirdiği

sonucuna ulaşılmıştır. Göçmenler ikinci bir sosyalleşme sürecine girerlerken kimi toplumlar onların kültürel yapılarını, dillerini vb. asimilasyon süreçleri içinde eritmiştir. Kimi toplumlar ise hem göçmenlerin kültürel unsurlarından kendilerine uygun olanını seçmiş hem de kendi kültürel özelliklerini onlara aktarmıştır. Bu anlamda bir bütünleşme ve çok kültürlülük ortaya çıkmıştır. Karşılıklı bir etkileşim ile uyum kavramı somutlaştırılmış, bu da olası sorunların çözümü için olumlu bir adım olarak ortaya çıkmıştır. Bu temel kabuller ve olasılıklar ışığında, bulgular incelendiğinde *Muyu* çocuk dergisinin entegrasyon kavramını bütünleştirici bir bakış açısıyla ele aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dergi, kültürel farklılıkların var olduğunu ön kabul olarak işlemiş, olası sorunları kurmaca ya da gerçekten beslenen metinler üzerinden okuyucuya aktarmış; olası sorunların ve kültürel farklılıkların uyum, hoşgörü, dostluk gibi kavramlar çerçevesinde ele alınabileceği fikrini tüm sayılarında vurgulamıştır. Bu anlamda araştırma sonuçları ile teorik arka planın uyumlu olduğu gözlenmiştir.

Göç sonrası uyum süreci açısından *Muyu*'nun bazı önemli iletileri içermesine rağmen geliştirilmesi gereken alanlarının olduğu ileri sürülebilir. Bunun için özellikle göç uzmanları ile çocuk edebiyatı uzmanlarından daha fazla danışmanlık hizmeti alınmalıdır.

Bu çalışmanın temel önerisi, veri toplama amacıyla kullanılan formlarda kısmen bulunan veya hiç bulunmayan hususların geliştirilmesi olacaktır. Bunun yanında derginin yerli ve göçmen çocukları ile birlikte okunması, akran paylaşımı ve uyumun geliştirilmesi açısından çok yönlü katkılar sağlayacaktır. Bu tür süreli veya süresiz yayınların artırılması, içeriklerinin göç ve çocuk edebiyatı uzmanlarının da katkılarıyla daha nitelikli ve kapsamlı hâle getirilmesi, bu yayınların öncelikle göçmen çocukların yoğun bulunduğu okullara ulaştırılması, okullardaki okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerinin bu yayınları sınıflarında ders materyali olarak kullanmasının sağlanması gibi çalışmaların yapılması önerilebilir. Hatta okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerine yönelik olarak ayrı ayrı hazırlanacak bu tür süreli veya süresiz yayınların çoğaltılması, daha sık çıkarılması önemlidir. Zaman zaman okullarda veya okul dışında farklı kültürlere karşı farkındalık oluşturmak için çeşitli seminerler verilmelidir. Bu seminerler, çevrim içi olabileceği gibi yüz yüze de olabilir. Bu seminerlerde göçmen çocuklar ile yerli çocukların kaynaşması da sağlanmalıdır. Hatta bu çocukların kaynaşması için çeşitli oyun faaliyetleri, turnuvalar vb. düzenlenebilir. Bu faaliyetlerin birçoğu Cumhurbaşkanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı sponsorluğunda yapılabilir.

Bunun yanında sivil toplum kuruluşlarını da bu yönde bilinçlendirdikten sonra onlara imkân dahilinde maddî ve teknik destek sağlanarak bu faaliyetlerin hızlı ve geniş bir şekilde yurt geneline yayılması sağlanabilir. Bu tür çalışmalar için çok geç kalındığı düşünülürse bunların bir an önce hayata geçirilmesinin önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

KAYNAKLAR

Aslan, Canan (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Aydın, Diler ve Nurdan Şahin, Berna Akay (2017). “Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri”, *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7.1: 8-14.

Aytan, Talat ve Mehmet Ali Çalıcı (2020). “İsa ile Nisa Adlı Çocuk Dergisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Eğitim Dergisi* 5.1: 250-267.

Balcı, Ahmet (2003). “Bir Okuma Materyali Olarak Çocuk Dergileri ve Çocuklara Rehber”, *Türklük Bilimi Araştırmaları* 13: 319-349.

Bulut, Sevilay (2018). “Çocuk Edebiyatına Sığınanlar: Zorunlu Göç Öyküleri”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 8.14: 383-410.

Dilli, Şirin (2020). “Sığınmacı Çocuklar”, *Türkiye’de Çocuk Olmak* içinde, Edt. Şirin Dilli, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Gencer, Tahir Emre (2017). “Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler”, *Journal of International Social Research* 10.54: 838-851.

Gürel, Zeki (2014). “Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Eğitimi”, *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*: 281-285.

Karasar, Niyazi (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler Teknikler*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Melanlıoğlu, Deniz (2020). “Çocuk Edebiyatındaki Kayıp Mültecilerin İzinde Duyarlılık Eğitimi”, *Türkiyat Mecmuası* 30.1: 161-179.

Tozduman Yaralı, Kevser (2021). “Çocuk Hakları ve Medya”, *Çocuk ve Medya* içinde, Edt. Şükran Kılıç, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yılar, Ömer (2007). “Çocuk Yayınları ve Bu Yayınlarla Bulunması Gereken Temel Unsurlar”, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* içinde, Edt. Ömer Yılar ve Lokman Turan, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yıldırım, Kasım ve Necdet Aykaç (2020). *Resimli Çocuk Kitapları ve Yaratıcı Drama Göç ve Kültürlerarası Duyarlılık*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

<http://gocvesiviltoplum.org/>

https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=CjwKCAiAsNKQBhAPEiwAB-I5zbNg1Juf5V0a-zbkhbQpR5e-PGnqO0to36-mqLg64qHed8joaa7ElxoCbzMQAvD_BwE

https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Content/Dosyalar/02173555_Revised_Antalya_Suriyeli_Yocuklara_yYnelik_okul_iYi_iletiYim_2.pdf

<https://www.tarlabasi.org/docs/parlayan-cocuklar/parlayan-cocuklar-birlikte-oyunalim-mi-mart-2018.pdf>

<https://www.tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/yazim-kilavuzu/>

www.uyumcocuk.gov.tr

